

Міністерство освіти і науки України
Національний університет водного господарства та
природокористування
Навчально-науковий механічний інститут
Кафедра транспортних технологій і технічного сервісу

02-02-268М

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до самостійного вивчення
з навчальної дисципліни

«Загальний курс транспорту»

для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
за освітньо-професійною програмою «Транспортні технології
(на автомобільному транспорті)» спеціальності 275
«Транспортні технології (за видами)» галузі знань 27
«Транспорт» денної та заочної форм навчання

Рекомендовано
науково-методичною радою з
якості ННМІ
Протокол № 5 від 25.02.2025 р.

Рівне – 2025

Методичні вказівки до самостійного вивчення навчальної дисципліни «Загальний курс транспорту» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня за освітньо-професійною програмою «Транспортні технології (на автомобільному транспорті)» спеціальності 275 «Транспортні технології (за видами)» галузі знань 27 «Транспорт» денної та заочної форми навчання [Електронне видання] / Козак С. В. – Рівне : НУВГП, 2025. – 14 с.

Укладачі: Козак С. В., к.е.н., доцент кафедри транспортних технологій і технічного сервісу;

Пашкевич С. М., к.т.н., доцент кафедри транспортних технологій і технічного сервісу.

Відповідальний за випуск: Никончук В. М., д.е.н., професор, в.о. завідувача кафедри транспортних технологій і технічного сервісу,

Керівник групи забезпечення спеціальності 275 «Транспортні технології (на автомобільному транспорті)»

Хітров І. О.

Попередня версія методичних вказівок 02-02-201М

© С. В Козак,
С. М. Пашкевич, 2025
© НУВГП, 2025

ЗМІСТ

Вступ	4
Опис навчальної дисципліни	
Зміст програм навчальної дисципліни	6
Змістовний модуль №1	7
Змістовний модуль №2	9
Запитання для самоконтролю	12
Рекомендована література	13

ВСТУП

Транспорт є однією з ключових галузей національної економіки. Його ефективне функціонування є необхідною умовою для:

1. Стійкого розвитку всіх галузей національної економіки.
2. Забезпечення обороноздатності та захисту економічних інтересів держави.

3. Підвищення рівня життя населення.

4. Важливість ефективного управління транспортом

При організації транспортних перевезень важливо забезпечити:

1. Своєчасну доставку товарів і послуг.

2. Збереження якості перевезених вантажів.

3. Зниження матеріальних і трудових витрат.

4. Ефективне використання транспортної техніки.

5. Взаємовідносини перевізника і споживача

Ефективність діяльності транспортної системи України значною мірою залежить від:

1. Результативності взаємовідносин між перевізником та споживачем транспортних послуг.

2. Стійкості та розвитку цих взаємовідносин.

3. Необхідність оцінювання ефективності транспорту

Відповідно до зазначених умов, необхідно розробити та обґрунтувати систему оцінювання ефективності та розвитку транспортного забезпечення галузей національної економіки. Це включає:

1. Визначення критеріїв та показників ефективності транспортної діяльності.

2. Моніторинг і аналіз ефективності транспортних послуг.

3. Впровадження методів підвищення ефективності транспортних процесів.

Вивчення дисципліни «Загальний курс транспорту» є важливим елементом в підготовці фахівців за спеціальністю 275 «Транспортні технології (на автомобільному транспорті)». Дисципліна спрямована на.

Закріплення теоретичних знань студентів з питань ефективності транспортної системи.

Набуття практичних навичок з оцінки ефективності окремих елементів транспортної системи.

Методичні вказівки мають на меті закріплення теоретичних знань з дисципліни через практичні завдання, що відображають реальні задачі транспортного процесу.

Самостійна робота студентів під керівництвом викладача передбачає:

Ділову взаємодію, в якій студент отримує вказівки та рекомендації щодо організації практичної діяльності.

Облік, контроль та коригування помилкових дій з боку викладача.

Завдання для студентів

Студенти повинні:

Визначити канали розподілу перевезень і тих, хто отримує фінансовий результат.

Опанувати методи та послідовність системного дослідження транспортних об'єктів.

Визначити структуру зовнішнього середовища транспортних систем.

Використовувати моделі транспортних систем для вирішення практичних задач.

Висновок

Поліпшення транспортної логістики підприємства є стратегічним рішенням, яке забезпечує структуровану та систематичну основу для управління якістю логістичних процесів та послуг. Це сприяє досягненню поставлених цілей, задоволенню потреб споживачів, підвищенню конкурентоспроможності та ефективності підприємства.

1. Опис програми навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, спеціалізація, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 5	Галузі знань 27 «Транспорт»	Фундаментальна підготовка	
Модулів – 1	Спеціальність 275 «Транспортні технології (автомобільний транспорт)»	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 2		1-й	1-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання: <i>не передбачене</i>		Семестр	
Загальна кількість годин – 150		1-й	1-й
		Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 4	Рівень вищої освіти: бакалавр	26 год.	2 год.
		Практичні, семінарські	
		14 год.	2 год.
		Лабораторні	
		-	-
		Самостійна робота	
		80 год.	108 год.
Індивідуальні завдання: -			
Вид контролю: залік			

Примітка. Співвідношення кількості годин аудиторних занять до са- мостійної і індивідуальної роботи становить у %:

для денної форми навчання – 50%.

для заочної форми навчання – 5%.

2. Зміст програми навчальної дисципліни

Згідно з навчальною та робочою програмою до складу дисципліни «Загальний курс транспорту» входять теми, об'єднані в два змістові модулі:

Змістовий модуль 1. Загальна інформація про транспортну систему.

Тема 1. Розвиток економіки і транспорту.

Основні підходи до визначення ефективності транспортних процесів. Система показників оцінювання ефективності транспортних процесів: узагальнюючі показники економічної ефективності; показники ефективності використання живої праці; показники ефективності використання основних засобів; показники ефективності використання матеріальних ресурсів; показники ефективності використання фінансових коштів.

Тема 2. Управління та правове регулювання у транспортній системі

Системний підхід до вивчення господарської діяльності як важлива особливість методики аналізу господарської діяльності. Технічні та методичні прийоми аналізу: засоби перевірки, обробки планових та облікових даних; побудова графіків, аналітичних таблиць; метод порівняння показників, ланцюгові підстановки, обчислення різниці, відсоткове співвідношення, вирівнювання початкових точок аналізу, деталізація загальних результатів, балансове співвідношення, методи математичної статистики.

Тема 3. Класифікація показників підприємств транспорту.

Загальна оцінка виконання плану перевезень вантажів і змін в натуральних, вартісних і відносних показниках. Оцінка змін техніко-експлуатаційних показників і виявлення факторів, що впливають на ефективність господарської діяльності АТП. Дослідження втрат і виявлення резервів збільшення обсягів перевезень вантажів.

Розробка комплексу організаційно-технічних заходів щодо підвищення конкурентоспроможності на ринку автотранспортних послуг.

Тема 4. Особливості різних видів транспорту та інфраструктура транспортних підприємств.

Аналіз автобусних перевезень за видами пасажирських перевезень. Аналіз автобусних перевезень за маршрутами перевезень. Аналіз факторів, що впливають на виконання планових обсягів пасажирських перевезень автобусами. Аналіз таксомоторних перевезень за видами та маршрутами пасажирських перевезень.

Запитання для самоконтролю

- 1.Що таке ефективність?
- 2.Які ви знаєте основні підходи до визначення ефективності транспорту?
- 3.Назвіть основні показники оцінювання ефективності транспорту.
- 4.Які ви знаєте узагальнюючі показники економічної ефективності?
- 5.Охарактеризуйте показники ефективності використання живої праці.
- 6.Які ви знаєте показники ефективності використання основних засобів АТП?
- 7.Що відносять до показників ефективності використання матеріальних ресурсів АТП?
- 8.Що відносять до показників ефективності використання фінансових коштів АТП?
- 9.Які ви знаєте прийоми аналізу ефективності виробничо-господарської діяльності АТП?
- 10.В чому полягає сутність методу порівняння показників?
- 11.Що таке ланцюгові підстановки?
- 12.Які ви знаєте технічні та методичні прийоми аналізу ефективності роботи АТП?
- 13.Охарактеризуйте експлуатаційні показники використання рухомого складу.

14. Розкрийте методику аналізу експлуатаційних показників використання рухомого складу.
15. Як визначити вплив зміни техніко-експлуатаційних показників на ефективність господарської діяльності АТП?
16. Які фактори впливають на ефективність господарської діяльності АТП?
17. Як здійснюється аналіз автобусних перевезень за видами пасажирських перевезень?
18. Як здійснюється аналіз автобусних перевезень за маршрутами перевезень?
19. Які фактори впливають на виконання планових обсягів пасажирських перевезень автобусами?
20. Розкрийте особливості аналізу таксомоторних перевезень за видами та маршрутами пасажирських перевезень.

Змістовий модуль 2. Організація процесу експлуатації всіх видів транспорту та транспортної системи

Тема 5. Водний та морський транспорт

Морському транспорту належить третє місце за вантажообігом після трубопровідного та залізничного, але за відправленням вантажу він посідає незначне місце (близько 1 %). Переваги морського транспорту (техніко-економічні особливості): універсальність за освоєнням вантажних і пасажирських потоків; висока провізна здатність за всіма видами перевезень; наявність природних судноплавних шляхів, які не потребують великих витрат для їх обладнання; висока безпека перевезень; висока регулярність перевезень; низька собівартість перевезень, незначні питомі витрати палива й енергії на одиницю перевезень, оскільки на воді опір руху значно менший, ніж на наземних видах транспорту;

Тема 6. Автомобільний транспорт

Велике значення автомобільного транспорту на транспортному ринку України зумовлене його специфічними особливостями порівняно з іншими видами транспорту.

Переваги автомобільного транспорту (техніко-економічні особливості):

- 1) висока маневреність і рухомість, які дозволяють швидко зосередити транспортні засоби в необхідній кількості і в потрібному місці;
- 2) здатність забезпечити доставку «від дверей до дверей» без додаткових перевалок та пересадок на шляху прямування;
- 3) висока швидкість доставки забезпечує збереження вантажів, особливо під час перевезень на короткі відстані;
- 4) широка сфера застосування за видами вантажів, системами сполучення та відстанню перевезень;
- 5) необхідність менших капіталовкладень у будівництво автодоріг за малих вантажо та пасажиропотоків (за великих вони наближаються до вартості залізничного будівництва).

Тема 7. Трубопровідний транспорт

Переваги трубопровідного транспорту (основні техніко-економічні особливості):

- 1) можливість прокладання трубопроводів по всій місцевості;
- 2) забезпечення високої регулярності перекачування, оскільки його робота не залежить від метеоумов, тобто транспортний процес безперервний;
- 3) масовість розмірів перекачування;
- 4) мінімальні втрати нафти і нафтопродуктів завдяки високій герметизації;
- 5) найнижча собівартість транспортування (удвічі нижча, ніж водними шляхами, і втричі нижча, ніж залізничними);
- 6) забезпечення повної автоматизації операцій закачування, перекачування та зливання нафти і нафтопродуктів;

Тема 8. Промисловий транспорт

Особливості та характеристика промислового транспорту
Промисловий транспорт – це сукупність транспортних засобів,

споруд, колій промислових підприємств для обслуговування виробничих процесів переміщення палива, сировини, напівфабрикатів та готової продукції.

Промисловий транспорт належить до відомчого і є частиною інфраструктури підприємства, оскільки обслуговує технологічний виробничий процес.

За функціональним призначенням промисловий транспорт розподіляють на такі види: внутрішньовиробничий, який забезпечує технологію виробництва і здійснює внутрішньоцехові та внутрішньозаводські перевезення (сировина, матеріали, напівфабрикати з цеху в цех, на склад); зовнішній, що доставляє сировину, паливо, обладнання та інші вантажі і вивозить готову продукцію для передачі на магістральний транспорт.

Тема 9. Характеристика транспортних процесів

Транспортний процес – це послідовність виконання транспортних операцій під час доставки вантажів (пасажирів) з пункту (місця) відправлення до пункту призначення (прибуття). Тобто транспортний процес – це процес доставки. Технологія транспортних процесів визначає порядок виконання відповідних операцій з визначенням їх тривалості, послідовності і паралельності, використання інструменту та обладнання, витрат матеріалів та праці. Залежно від транспортного підприємства (підрозділу) та їх функцій розрізняють такі технології: технічного обслуговування автомобіля, локомотива, судна, літака, колій; здійснення вантажних робіт на станції, в порту; виконання ремонтних робіт; організації перевезень (вантажних, пасажирських, міжнародних).

Тема 10. Принципи вибору видів транспорту споживачами

Проблема вибору способів доставки вантажів і переміщення пасажирів є однією з головних при створенні й функціонуванні виробничо-економічних систем і населених пунктів у державі. При цьому слід розрізняти умови такого вибору: поточні й перспективні (стратегічні). У першому випадку споживачі транспортних послуг роблять вибір із існуючих у країні або регіоні видів транспорту, а в другому – враховуючи можливий їхній розвиток і створення нових способів

переміщення товарів і людей. Відповідно відрізняється й облік витрат на переміщення. У поточних умовах при виборі каналів переміщення товарів або поїздки пасажирів беруть до уваги трифні плати за перевезення й інші послуги, а при перспективних розрахунках – приведені експлуатаційно-будівельні витрати.

Запитання для самоконтролю

1. Чому транспорт є історичною категорією?
2. Охарактеризуйте розвиток транспорту в період первісносуспільного ладу.
3. Охарактеризуйте розвиток транспорту в період рабовласницького ладу.
4. Як розвивався транспорт за феодалізму?
5. На якому етапі починається виділення транспорту в самостійну галузь людської діяльності?
6. Як на розвиток транспорту впливає розвиток торгівлі?
7. Охарактеризуйте розвиток транспорту при капіталізмі.
8. За яких умов транспорт виділився в самостійну галузь?
9. Визначте місце транспорту в системі «виробництво–обіг–споживання».
10. Охарактеризуйте особливості транспорту як галузі.
11. Визначте завдання і функції транспорту.
12. Розкрийте сутність транспортного ринку.
13. Хто може виступати в ролі продавців та покупців на ринку транспортних послуг?
14. Охарактеризуйте такі вихідні поняття транспортного ринку, як «потреба», «попит», «товар», «обмін» і «угода».
15. Назвіть необхідні умови для розвитку транспортного ринку розвинених країн.
- Охарактеризуйте групу натуральних або умовно-натуральних показників.
16. Охарактеризуйте групу експлуатаційно-технічних показників.
17. Які показники входять до групи економічних показників?
18. Наведіть класифікацію показників транспортної діяльності за способом їх визначення.
19. Визначте фактори, які впливають на розмір різних груп показників.
20. Розкрийте поняття вантажно- та пасажиропотоків.
21. Класифікуйте вантажопотоки та пасажиропотоки за різними

ознаками.

22. Охарактеризуйте показники рівня статичного навантаження транспортних засобів.
23. Охарактеризуйте показники рівня динамічного навантаження транспортних засобів.
24. Які показники характеризують питому вагу всіх часових витрат транспортного засобу в календарному періоді?
25. Дайте визначення пропускну здатності транспортних споруд та провізної здатності транспортних засобів.
26. Розкрийте поняття транспортної мережі.
27. У яких випадках відбувається мережоруйнування?
28. Охарактеризуйте показники шляхів сполучення різних видів транспорту. Які показники характеризують рівень транспортного обслуговування господарських об'єктів та населення?
29. Які показники характеризують транспортну доступність?
30. Які переваги та недоліки має залізничний транспорт?
31. Охарактеризуйте матеріально-технічну базу залізничного транспорту.
32. Наведіть класифікацію залізничних колій.
33. Які переваги та недоліки має морський транспорт?
34. Охарактеризуйте транспортний пасажирський та вантажний флот.
35. Охарактеризуйте службово-допоміжний та технічний флот.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Волков В. П., Мігаль В. Д. Технічна кібернетика транспорту : навч. посіб. Харків : ХНАДУ, 2007. 308 с.
2. Демський Е. Ф., Іжевський В. К. та ін. Транспортне право України : навч. посіб. К. : Атіка, 2018. 292 с.
3. Зінь Е. А. Управління автомобільним транспортом : навч. посіб. Рівне : НУВГП, 2015. 326 с.
4. Зінь Е. А., Турченко М. О. Планування діяльності підприємства : навч. посіб. / 2-е вид., перероб. і доп. Рівне : НУВГП, 2011. 248 с.
5. Корецька С. О., Познаховський В. А. Аналіз виробничо-економічної діяльності автотранспортного підприємства : навч. посіб. Рівне : НУВГП, 2013. 158 с.
6. Корецька С. О., Якимчук А. Ю. Економіка автомобільного транспорту : навч. посіб. Рівне : НУВГП, 2012. 309 с.

7. Познаховський В. А., Кірічок О. Г. Транспортна статистика : навч. посіб. Рівне : НУВГП, 2016. 198 с.
8. Руденко Л. А., Подольська В. О., Яріш О. В. Аналіз фінансово-господарської діяльності підприємства : навч. посіб. К. : НМУ «Укоопосвіта», 2010. 422 с.
9. Сідун В. А., Пономарьова Ю. В. Економіка підприємства : навч. посіб. /2-ге вид., перероб. та доп. К. : ЦНЛ, 2016. 356 с.
10. Господарський кодекс України.
URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/436-15>
11. Електронна бібліотека підручників. URL: <http://studentam.kiev.ua>
12. Офіційний сайт Державного комітету статистики України.
URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>
13. Офіційний сайт Міністерства економічного розвитку і торгівлі України. URL: <http://www.me.gov.ua>
14. Інформаційний сайт з менеджменту. URL: <http://www.uamanager.com>
15. Верховна Рада України: офіційний веб-сайт. URL: www.rada.gov.ua
16. Нормативні акти України. URL: <http://www.nau.kiev.ua>